

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 7.091.01

Мирослава Мельник

ЦЕРЕМОНИЯ В КОНТЕКСТЕ СУЧАСНИХ КОНЦЕРТНИХ ПРОГРАМ

У статті досліджено організацію та проведення театралізованого концерту у формі церемонії. Акцентовано увагу на специфіці постановки естрадного театралізованого номера в контексті церемонії. Доведено, що сьогодні церемонії в числі естрадних форм є важливою подією у житті суспільства та потребують професійного підходу до їх організації та проведенні.

Ключові слова: театралізований концерт, концертні форми, естрадний жанр, церемонія, естрадний номер.

Мирослава Мельник

ЦЕРЕМОНИЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ КОНЦЕРТНЫХ ПРОГРАММ

В статье исследовано организацию и проведение театрализованного концерта в форме церемонии. Акцентировано внимание на специфике постановки эстрадного театрализованного номера в контексте церемонии. Доказано, что сегодня церемонии в числе эстрадных форм есть важным событием в жизни общества и требуют профессионального подхода в организации и проведении.

Ключевые слова: театрализованный концерт, концертные формы, эстрадный жанр, церемония, эстрадный номер.

Myroslava Melnyk

THE CEREMONY IN THE CONTEXT OF MODERN CONCERT FORMS

Organization and carrying out of a concert in the form of a theatrical ceremony was investigated in the article. The attention to the specifics of staging theatrical pop numbers in the context of the ceremony. It was proved that the ceremony today in the context of pop forms is an important event in the life of society and require professional approach in organizing and conducting

New needs of society make it possible to create a meaningful, serious, spectacular action, which along with artists working every viewer. This cultural situation requires a new theoretical study in the form of concert ceremony.

Absence in Ukrainian art system of theoretical and methodological research in the specific setting pop concert in the form of the ceremony and its ideological and aesthetic impact makes it relevant and scientifically justified election topic of this article, as well as misunderstanding and not elaborated theory of this form of negative impact on practice. Therefore, based on our own experience in setting pop concerts in the form of ceremonies, this article will be one of the first steps towards a thorough understanding of the methods of work on the concert form, define its essence, specifics and improve the national performing arts.

One of the main directions of development of modern concert stage is the process of testing a combination of different forms of pop entertainment. Typically, pop forms are a powerful charge of progressive ideas, thoughts, positive emotions, form the culture and spiritual outlook Ukrainian. Modern life is rich in various events related which causes certain feelings, moods and emotions. So important to consider the context of the structure ceremony in concert form, as is the concert stage opens up opportunities for artistic and creative and aesthetic development of any generation.

Theatrical concerts have a special place on the stage. They reflect real life artistic means to convey a specific idea to the mass audience, achieving aesthetic effect and impact on the audience. It is important to study theatrical concert it was during its formation as an independent synthetic genre.

It was clarified that theatrical concerts in their various kinds and genre stage forms. The impact of current events creates new forms and genres. The social needs of the people bring to life the deep spiritual needs that are reflected in entertaining entertainment forms, one of which is dramatized concert. Spectacle, as evidenced by the rituals that existed in the primitive world. Social needs and creativity led to the emergence of many different genres of entertainment forms that are combined in all kinds of art and created a holistic pop genre – dramatized concert. For centuries the theatrical concert was difficult path of development and is one of the essential sides of the spiritual life of each person.

Theatrical concert usually creates a certain event or a certain solemn day. Solemnity of the concert can be emphasized just holding it in a ceremony.

The value was determined theatrical concert, held in the form of the ceremony reflects the diversity of our lives. Namely, history, political opinion today, new social needs, contemporary art, culture, human thoughts, feelings, experiences and emotions. Theatrical concert creates conditions for harmony of spiritual, aesthetic, moral; generates positive emotions, opens creative possibilities of man. This is achieved using professionally written script successfully created the atmosphere throughout the concert and ceremony, skillfully matched set design, which defines both an expression and image of the overall event and some of its parts and robust professional productions of these theatrical forms.

Key words: *theatrical concert, theatrical forms, pop genre, ceremony, popnumber.*

Одним з головних напрямків розвитку сучасної концертної естради є процес апробації поєднання різних естрадних видовищних форм. Як правило, естрадні форми несуть могутній заряд прогресивних ідей, думок, заряд позитивних емоцій, формують духовну культуру та світогляд українців. Сучасне життя багате на різноманітні події, ставлення до яких викликає певні почуття, настрої, емоції. Тому актуальним буде розглянути структуру церемонії в контексті концертних форм, позаяк саме концертна естрада відкриває широкі можливості для художньо-творчого та естетичного розвитку будь-якого покоління.

На ранніх етапах розвитку суспільства, народу завжди були потрібні яскраві, вражаючі видовища, про що свідчать ритуали, ще первіснообщинного світу. Соціальні потреби і творчий потенціал зумовили виникнення безлічі різножанрових видовищних форм, які поєднали в собі всі види мистецтва та створили цілісний естрадний жанр – театралізований концерт. Протягом століть театралізований концерт пройшов складний шлях розвитку і є однією з невід’ємних сторін духовного життя кожної людини.

В Україні тільки після здобуття незалежності новий крок до переосмислення основ режисури театралізованого концерту розробив відомий митець В. Кісін [4]. Класифікацію, основні вимоги до створення та постановки естрадного театралізованого номера у концертних формах висвітлювали І. Богданов [1], А. Жарков [2] та С. Клітін [5]. Незалежно

від якісних відмінностей, використання музичних творів у структурі концертного дійства, музику та пісню вони розглядали як засіб підсилення емоційного впливу на конкретну аудиторію. Уміння використовувати пісню і музику як ідейно-емоційний засіб створює у глядача необхідні художні образи, про що наголосили у працях М. Зільбербранд [3] та Г. Нейгауз [6].

Мета статті – обґрунтувати сучасні вимоги до створення театралізованого концерту у формі церемонії та його специфічні особливості в нових перспективах культурно-мистецького життя країни.

Театралізовані концерти займають особливе місце на естраді. Вони відображають реальне буття художніми засобами, що дає змогу донести певну ідею до масового глядача, досягнути естетичного ефекту та впливу на публіку. Домінантою всього концерту є саме естетична функція, розваги та відпочинок. Здавалося б, що сьогодні людство переживає розважальний ренесанс: конкурси, шоу різних видів, ігрові програми на телеекранах... Але символічний зміст гри деградує, оскільки конкурси, телешоу тощо часто є формальними, слугують комерційній або соціально-політичній меті, не сприяють зростанню духовності. Тому саме сучасні концерти у формі церемоній дають змогу об'єднати людей на основі єдиних культурних цінностей. Нові вимоги суспільства потребують створення змістовного, серйозного, видовищного дійства, в якому разом з артистами співпрацює кожен глядач. У такій культурній ситуації необхідне нове теоретичне вивчення концерту у формі церемонії.

Театралізовані концерти різноманітні у своїх жанрових різновидах та сценічних формах. Вплив сучасних подій народжує нові форми і жанри. Соціальні реалії суспільства породжують глибокі, духовні потреби, задоволення котрих відображається в розважальних видовищних формах, однією з яких є театралізований концерт.

Такий концерт створюють, як правило, до певної урочистої події чи певного дня. Урочистість театралізованого концерту може підкреслити тільки проведення його у формі церемонії. Церемонія є зовнішньою формальністю, але вона має своє символічне значення та спрямованість. Сьогодні дуже популярним є проведення театралізованих вистав, шоу-програм, ювілеїв, театралізованої ходи у формі церемоній. Але саме у контексті театралізованого концерту церемонія набуває офіційного та урочистого характеру, підкреслюючи важливі події суспільного й особистого життя.

Церемонії вручення премій, церемонії нагородження – є кульмінаційною подією у житті людини і країни. Це – специфічний урочистий захід відзначення людини чи події, коли переможцеві конкурсу, лауреату вручають спеціальну премію або статуетку. Саме під час церемонії оголошують переможця або лауреата, адже перед цим зберігають інтригу заходу, що є важливим згідно із законами драматургії.

Кожну церемонію обов'язково супроводжують естрадними театралізованими номерами, які виконують артисти як привітання переможцям. Естрадні номери мають чітко влітатись у тематику та ідейну спрямованість церемонії. Дуже важлива особливість номера – його художня основа. Номер повинен бути відносно стислим, концентрувати увагу глядачів на суттєвому, артист має вдатися до спеціальних прийомів для вираження творчої індивідуальності виконавця. Також треба, щоб номер був лаконічним та мобільним, завжди мав інтригуючий, ефектний початок, точну цікаву середину, яскравий несподіваний фінал. На церемонію номери підбирають за такими характеристиками: розважальність, видовищність, легкість сприйняття, яка надає оригінальності, різноманітності, що створить відповідно до теми та ідеї церемонії святкову атмосферу.

Якщо аналізувати номер як завершений твір (монолог, романс, пісню, вірш, розповідь, прелюдію тощо), необхідно зазначити, що він повинен відповідати першій умові законів концерту, частиною якого є церемонія – короткометражності. При проведенні репетицій, незалежно від того, перша репетиція чи остання, режисер має чітко пам'ятати про часові рамки. “Протягом кількох хвилин виконавцеві естрадного номера потрібно відтворити, а глядачеві сприйняти і засвоїти закінчений твір. У виконавця немає часу на поступове розкриття суті характеру персонажу (дійової особи) в номері, йому потрібно проявити свою індивідуальність, а це потребує максимальної концентрації уваги, техніки використання виразних засобів” [2, с. 121].

Але все ж таки головне – це жанрова різноманітність номерів. Для того, щоб підкреслити оригінальність концертного дійства, режисер при постановці використовує такі жанри, як: розмовні, музично-розмовні, хореографічні, циркові, музичні, оригінальні жанри, пластичні номери, пародію та імітацію. Такі номери, власне, можна виконувати в будь-якому концерті, у різних тематичних і театралізованих видовищах. Хоча при проведенні церемоній перевагу надають вокальним естрадним номерам, завдання режисера – зробити захід цікавим, вражаючим, різноманітним. А цього досягають при професійному синтезі всіх родів, видів і жанрів естради. С. Клітін класифікував естрадні номери за їхніми родовими ознаками:

- розмовний рід (оповідання, казка, ліричний монолог, фейлетон, інтермедія, вірш, байка, епіграма, уривки з вистав);
- інструментальний рід (ноктюрни, елегії, етюди, симфонії, прелюдії, фуґи та ін.);
- хореографічний рід (народні, класичні, бальні танці і т. д.);
- вокальний рід (естрадні, ліричні, народні, ігрові пісні, романси і т. д.);
- спортивно-цирковий рід (акробатика, еквілібристика, жонґлювання, маніпуляція (фокуси);
- оригінальні жанри (мнемотехніка, звукоімітація).

За словами науковця, “естрадний номер диктує структуру програми, зміст якої першочерговий, а форма – другорядна, несамостійна, займає стосовно малої підлегле становище” [5, с. 46].

Потреба сучасного глядача – масштабні концертні видовищні форми, які викликали змістовний перелом на естраді. Втрачається головна характерна риса концерту – багатожанровість. Домінуючим жанром на естраді сьогодні є вокальний жанр. Саме вокальні номери більше привертають увагу людей, однак “<...> ні точний, ретельний аналіз, ні художній опис не може дати вичерпне пояснення величезної сили впливу вокальної лірики на людину. Адже найкраща пісня – це та, слухаючи яку, забуваєш і про музичні тонкощі, й про складені вірші, а думаєш про своє життя” [3, с. 204].

Популярність пісні зумовлена насамперед тим, що вона є потужним засобом спілкування артиста з глядачем, доступна та зрозуміла для широких мас. Саме вокальний номер займає вагомe місце, позаяк через музику має величезну силу впливу на емоції, відчуття, переживання найширших мас глядачів. “Музика – мистецтво звуку. Вона не дає реальних образів, не говорить словами та поняттями. Вона говорить тільки звуками. Але говорить так чітко та зрозуміло, як говорять слова, поняття і зримі образи. Її структура так само закономірна, як структура художньої словесної мови, як композиція картини, архітектурної будови” [6, с. 71].

Такого впливу вокального номера на емоції та відчуття глядача досягають передусім за допомогою професійної акторської майстерності виконавця, цілого арсеналу сучасних засобів виразності й засобів ідейно-емоційного впливу. Найбільшою популярністю користуються сюжетні вокальні номери – завдяки синтезу виразних вокальних засобів, професійного виконання та професійної режисури. Але драматургія сюжетного номера не повинна мати першочергове значення, адже насамперед виконавець повинен демонструвати унікальну вокальну майстерність. Яскравим прикладом популярності саме вокальних номерів стало проведення церемонії нагородження футбольної команди “Динамо” (Київ) та святковий концерт “Команда, без котрої нам не жить”. На головній спортивній арені України – стадіоні “Олімпійський” відбулась офіційна церемонія нагородження чемпіонів у рамках масштабного музичного свята. Команду привітали популярні українські виконавці та гурти: Олександр Пономарьов, Злата Огнєвич, “Океан Ельзи”, “Авіатор”, “ВВ”, Ірина Білик та ін.

Та попри шалену популярність вокальних театралізованих номерів у концертах, шоу-програмах, при організації та проведенні церемоній режисери вводять у програму твори класичної музики в поєднанні зі сучасними ритмами у виконанні «живого» симфонічного оркестру, оригінальні, циркові жанри, такі, як акробатичні номери, пантоміма та ін. Людина завжди бажала наситити свій святковий відпочинок новими емоціями, художніми відкриттями, новими враженнями. У такому разі глядач театралізованого концерту чекає від кожного номера, епізоду, блоку новизни, неочікуваного повороту дій у сюжеті, у виконавських прийомах. Також сучасна техніка звукопідсилення, звукозапису, широкі можливості кіно- та

відеозйомок, використання екранів, піротехніки, лазерів, світлова апаратура – все це дає змогу значно підсилити емоційний вплив театралізованих концертів і церемоній.

Сучасна електроніка наділена новими виразними прийомами в співі, у розмовних та інструментальних жанрах. Зокрема, в електроінструментах значно розширена палітра музичних звуків, є можливість синтетично імітувати звучання найрізноманітніших інструментів з новими оригінальними тембрами.

“Важливим моментом концертної структури є співвідношення загального хронометражу концерту і хронометражу окремих номерів. Тут режисура стикається з мистецтвом створення ритму концерту – дихання, яке не терпить одноманітності” [4, с. 79]. Ритм – це співвідношення тривалості основних одномірних елементів руху. В театральному мистецтві та при постановці естрадних форм ритм – це співвідношення тривалості (довжини у часі) періодів активного, інтенсивного розвитку конфлікту з періодами спаду та його гальмуванням. Ритм має тісний зв’язок з темпом. Темп – швидкість руху в театральному мистецтві й на естраді, це швидкість розвитку сценічної дії, подій, драматургічної боротьби і розвитку конфлікту. Винахід та вміле komponування відтінків темпоритму окремих сцен, номерів, епізодів – це вияв професійної майстерності режисера-постановника.

Переакцентування темпоритму полягає у чергуванні концертних номерів, їх контрастній зміні. Одним з найдієвіших виражальних засобів, що дають режисеру точніше і яскравіше виявити через динаміку епізоду або номеру його головну думку полягає саме у чергуванні темпоритмів. Темпоритм є показником організації, співвідношення театралізованих сцен, номерів, різного ступеню напруги.

У правильному темпоритмі закладений успіх проведення та сприйняття концерту як єдиної дії, що безперервно та стрімко розвивається. Правильний темпоритм не означає поступове, плавне, рівномірне наростання. Навпаки, частіше використовують таку побудову темпоритму, при якій чергування та поєднання номерів приводить до різкої, контрастної зміни ритмів. Щоб підкреслити значущість епізоду чи номера, або якого-небудь моменту концерту, режисер свідомо “збиває” ритм перед ним або у ньому, використовуючи прийом різкого і несподіваного ритмічного контрасту. Найяскравіше збій ритму в епізодах проявляється через монтаж номерів. Тільки тоді, коли вміло поєднувати всі засоби виразності, тримати увагу глядача при рівномірному темпоритмі, професійно використовувати світлові ефекти, можна досягти художньої цілісності та естетичного впливу на глядача.

Це цілком можливо при постановці театралізованого концерту. Та, якщо ми проводимо концерт у формі церемонії, то важливо зазначити, що чітко визначити правильний хронометраж заходу фактично неможливо. При проведенні церемонії головною особливістю і проблемою для сценариста та режисера є попереднє введення у програму виступів офіційних і запрошених гостей. Слово обов’язково надають президентові церемонії, керівництву міста, адміністрації, місцевим депутатам; особам, які нагороджують, та особам, яких нагороджують. На офіційну промову та виступи зазвичай відводять певний час – не більше трьох хвилин. Але такі промови завжди непередбачувані. Крім того, особи, яких нагороджують, як правило, виходять із глядацької зали під час трансляції відеоролика або телесюжету. Внаслідок цього відбувається різкий внутрішній спад темпоритму, втрачається увага глядачів.

Тісний зв’язок концертної форми та форми церемонії сьогодні можна простежити на таких заходах, які є популярними в Україні: це 20-та церемонія нагородження “Людина року” – перша незалежна премія України за вищі професійні та громадські досягнення; церемонія вручення народної премії “Телезірка”, засновником якої є журнал “Теленеделя”, перший і єдиний в Україні загальнонаціональний народний рейтинг телепродуктів і телеперсон, переможців якого визначають голосуванням телеглядачів; церемонія нагородження в галузі тележурналістики “Золоте перо”; музична премія “YUNA” – відзначає найкращих діячів музичного мистецтва, – тих, хто зробив незаперечний внесок у розвиток вітчизняного шоу-бізнесу, та багато інших церемоній, які відзначають українських діячів.

Отже, можна підсумувати, що театралізований концерт, проведений у формі церемонії відображає різноманітність нашого життя. А саме: історію, політичні погляди сьогодення, нові соціальні потреби, сучасне мистецтво, культуру, людські думки, почуття, враження та емоції.

Театралізований концерт створює умови для гармонії духовного, естетичного, морального; породжує позитивні емоції, відкриває творчі можливості людини. Цього досягають за допомогою професійно написаного сценарію, вдало створеної атмосфери протягом усього концерту та церемонії, вміло підбраної сценографії, що визначає образ загального дійства й окремих його частин і водночас є його виразом, та чіткої професійної організації постановки даних театралізованих форм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов И. А. Постановка эстрадного номера : учеб. пособие / И. А. Богданов. – СПб. : СПбГАТИ, 2013. – 331 с.
2. Жарков А. Д. Социально-культурные основы эстрадного искусства: история, теория, технология : ч. 2 / А. Д. Жарков. – М. : МГУКИ, 2004. – 216 с.
3. Зильбербранд М. И. Песня на эстраде / М. И. Зильбербранд // Русская советская эстрада 1917–1929 : в 3-х т. – М. : Искусство, 1976. – Т. 1. – 406 с.
4. Кісін В. Б. Режисура як мистецтво та професія / В. Б. Кісін. – Київ : Видав. дім “KM Academia”, 1999. – 267 с.
5. Клітін С. С. Эстрада: проблемы теории истории и методики : учеб. пособие для театр. ин-тов и вузов искусств / Клитин С. С. – Ленинград : Искусство, 1987. – 190 с.
6. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры / Г. Г. Нейгауз. – М. : МУЗГИЗ, 1961. – 319 с.

REFERENCES

1. Bogdanov, I. A. (2013), *Postanovka estradnogo nomera : uchebnoe posobie* [Staging of a variety-turn: study guide], St-Petersburg, SPbGATI. (in Russian).
2. Zharkov, A. D. (2004), *Sotsial'no-kul'turnye osnovy estradnogo iskusstva: istoriya, teoriya, tekhnologiya* [The socio-cultural foundations of pop art: the history, theory, technology], Vol. 2, Moscow, MGUKI. (in Russian).
3. Zilberbrand, M. I. (1976), *Pesnya na estrade* [The song on the stage], *Russkaya sovetskaya estrada 1917 – 1929 : v 3-kh t.* [Russian Soviet stage 1917–1929: in 3 Volumes], Vol. 1, Moscow, Iskusstvo. (in Russian).
4. Kissin, V. B. (1999), *Rezhysura yak mystetstvo ta profesiiia* [Directing art as a profession], Kyiv, Vydavnychyu dim “KM Academia”. (in Ukrainian).
5. Klitin, S. S. (1987), *Eстрада. Problemy teorii, istorii ta metodyky: ucheb. posobie dlya teatr. in-tov i vuzov iskusstv* [Stage. Theory, history and technique: a manual for theater arts institutions and universities], Leningrad, Iskusstvo. (in Russian).
6. Neuhaus, G. G. (1961), *Ob iskusstve fortepiannoy igry* [On the art of piano playing], Moscow, MUZGIZ. (in Russian).

УДК 792.73 “312”

Микола Крипчук

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕЖИСЕРСЬКОГО ЗАДУМУ СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО НОМЕРА

У статті досліджено процес формування режисерського задуму сучасного естрадного номера. Розглянуто особливості взаємодії творчих прийомів естрадного мистецтва і засобів виразності театрального мистецтва. Охарактеризовано специфіку дії естрадного виконавця у “відкритому” сценічному просторі, яка відбувається за активною участю всіх присутніх глядачів.

Ключові слова: режисерський задум, естрадне мистецтво, естрадний номер, театралізація, трюк, театралізований естрадний номер, художній образ.